

בג"צ 2617/18 - פלוני נ' ביה"ד הרבני הגדול

בג"צ 2617/18 - פלוני נ' ביה"ד הרבני הגדול ואח'עליון

בג"צ 2617/18

פלוני

נגד

1. ביה"ד הרבני הגדול

2. פלונית

3. הסיוע המשפטי חיפה

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

[30.04.2018]

כבוד השופט א' שהם

כבוד השופט א' אלרון

כבוד השופטת י' וילנר

תגובת המשיבים, מיום 17.04.2018 ומיום 23.04.2018

בשם המשיב 1:

עו"ד רפי רכס

המשיבה 2:

בעצמה

בשם המשיבה 3:

עו"ד שרון אבירם

פסק-דין

השופט א' שהם:

1. לפנינו עתירה למתן צו על תנאי, במסגרתה התבקשנו ליתן צו ביניים ולאחריו צו קבוע המורה על העברת הקטין, בנם של העותר והמשיבה 2 (להלן: המשיבה), למשמורתו של העותר; להורות לבית הדין הרבני הגדול (להלן: המשיב) לחשוף בפני העותר את האבחון שערכה ד"ר שולמית כהן למשיבה; ולהורות כי יינתן לעותר סיוע משפטי מאת לשכת הסיוע המשפטי בחיפה (להלן: המשיבה 3).

תמצית העתירה והרקע להגשתה

2. העותר והמשיבה, אשר היו נשואים זה לזו, החלו בהליכי גירושין בשנת 2010, ומאז מתנהלים ביניהם הליכים משפטיים, שרובם נסובים על המשמורת של בנם המשותף, בן ה-12 (להלן: הקטין). העותר הגיש בקשה לבית הדין הרבני האזורי בירושלים (להלן: בית הדין הרבני האזורי), שעניינה השבת בנו הקטין לחזקתו, אשר, לטענתו, נחטף בידי אימו המשיבה (תיק 751898/3). בעבר, לנוכח תלונות מצידה של המשיבה על תפקודו של העותר כאב, מינה בית הדין הרבני האזורי מומחה מטעמו, הפסיכיאטר ד"ר מיכאל ינקו (להלן: המומחה), על מנת שיבדוק את האפשרות להעביר את משמורת הקטין מהעותר למשיבה. ביום 05.03.2018, הוגשה לבית הדין הרבני האזורי חוות דעת פסיכיאטרית מטעם המומחה (להלן: חוות הדעת הפסיכיאטרית), שבה הובהר, כי נדרשו למומחה מספר חודשים על מנת להשלים את חוות דעתו, לנוכח אי שיתוף פעולה מצידו של העותר. בחוות הדעת הפסיכיאטרית נאמר, בין היתר, כי:

"הדברים אשר תוארו בפניי על ידי הקטין היו מזעזעים. נשמעו כהתעללות פיסית ונפשית גם יחד. ילד המתאר כי מוחזק על ידי אביו בניגוד לרצונו, שהמורים בבית הספר דואגים למזון עבורו כי הוא ילד מורעב, אשר מלבד כריך עם טחינה גולמית אינו מוזן במאום במהלך היום. בשבת, מבשל עוף (כן, הקטין מבשל!!) שאמור להספיק לשבוע שלם, כמו כן בערב שבת הקטין מכין את הבית וארוחת השבת, במשך השבוע מכבס ומנקה את הדירה, אך לבית הספר אינו מקבל כסף לאוטובוס וצריך לעלות אל ביתו ברגל והקטין מתלונן על כאבים ברגליו וקושי בטיפוס. כמו כן, הקטין מתאר הפרעות תכופות בשנתו בלילה, כי אביו שורק במשקוקית כדי להפריע את מנוחת השכנים בלילה".

בהמשך, נאמר בחוות הדעת הפסיכיאטרית, כי ביום 28.02.2018, התקשר הקטין אל המומחה, וסיפר לו כי הוא סובל מאלומות פיסית מצד אביו, העותר, כלפיו. עוד נמסר, כי הקטין סיפר למומחה כי באותו היום סטר לו העותר והיכה אותו, ובעקבות כך הוא ברח מביתו של העותר ומיהר להתקשר אל אימו, ולאחר מכן אל המומחה כדי שזה יסייע לו. בחוות הדעת הפסיכיאטרית נאמר עוד, כי הקטין הבהיר למומחה, כי "כל רצונו הוא לעבור לגור עם המשיבה ולחזור לביה"ס 'שלו' ממנו יצא, בהקדם האפשרי". עוד הובהר בחוות הדעת הפסיכיאטרית, כי המשיבה "איננה מסוכנת ואיננה סובלת מתסמינים פסיכויים".

3. לנוכח האמור בחוות הדעת הפסיכיאטרית, קבע בית הדין הרבני האזורי (כב' הרב יצחק זר - אב"ד; הרב גדעון שריון; ו- הרב דוד בירדוגו), בהחלטתו מיום 05.03.2018, כי המומחה "גיש המלצה ברורה בגין משמורת קבועה של הבן בתוך 14 יום מהיום. יש לקבוע מועד דחוף לדיון". ביום 19.03.2018, הוגשה לבית הדין הרבני האזורי חוות דעת משלימה מטעם המומחה. בחוות הדעת המליץ המומחה, כי משמורתו הקבועה של הקטין תהיה בחזקת אימו, המשיבה, אשר נמצאה כשירה ובעלת מסוגלות הורית לגדל את בנה. עוד הומלץ בחוות הדעת המשלימה, כי "הסדרי הראייה עם האב יהיו במסגרת מרכז קשר בהשגחת עו"סית מהרווחה וזאת משום שהקטין נמצא במצב פוסט-טראומטי לאחר שהותו אצל האב, ומפגש עימו ביחידות עלול להציפו בחרדות קיומיות חדשות". בהמשך, הובהר בחוות הדעת המשלימה כי קיים חשש שהעותר "עלול לפגוע בקטין, לחטוף אותו אליו וכד'". עוד נאמר בחוות הדעת המשלימה, כי "לאחר פרק זמן של הסדרי ראייה במרכז קשר, יבחן הנושא מחדש, בהמלצת העו"סית המטפלת במשפחה ותישקל האפשרות של מפגשים פרטניים של הקטין עם אביו, ללא השגחה מחד וללא לינה מאידך. פרק הזמן עליו מדובר, הינו לפחות כחצי שנה".

4. ביום 20.03.2018, התקיים דיון בבית הדין הרבני האזורי בעניין משמורתו של הקטין. במהלך הדיון, נשאל העותר האם ראה את חוות הדעת הפסיכיאטרית שהוגשה מטעם המומחה, והעותר השיב כי הוא ראה אותה "אך טרם הספיק לעיין בה". לפיכך, הזמין בית הדין הרבני האזורי את העותר לעיין בחוות הדעת הפסיכיאטרית, וזאת כדי שיוכל להביע את עמדתו כלפיה. במהלך הדיון, ביקש בית הדין הרבני האזורי מהעותר ליתן את תגובתו העניינית לחוות הדעת הפסיכיאטרית, ואולם הוא נענה שוב ושוב בסירוב מצד העותר.

5. למחרת, ביום 21.03.2018, הגיש העותר למשיב, בית הדין הרבני הגדול בירושלים, "בקשה דחופה לדיון דחוף... על מנת להחזיר הילד מיד לאביו" (תיק 835147/16). בו ביום, דחה המשיב את בקשת העותר, בקובעו כי "בהתאם לתקנה פט"ו לא ניתן להגיש ערעור ללא החלטה/פסק דין מנומק של בית הדין האזורי" (כב' הרב מימון נהרי).

יצוין, כי רק לאחר הגשת העתירה לבית משפט זה, קבע בית הדין הרבני האזורי, בהחלטתו מיום 10.04.2018, כי הוא מאמץ את חוות הדעת הפסיכיאטרית מיום 20.03.2018, ומורה כי משמורתו של הקטין תהיה בידי המשיבה, וכי המפגשים עם העותר יתקיימו במרכז קשר.

העותר אינו משלים עם החלטותיהם של בית הדין הרבני האזורי ושל המשיב, ומכאן עתירתו, הכוללת, כאמור, בקשה למתן צו ביניים.

יצוין עוד, כי לאחר הגשת העתירה הגיש העותר בקשות נוספות, וביניהן בקשה לעיכוב ההליכים בבית הדין הרבני האזורי; "בקשה לבדיקת צריכותה של גרושתי לאישפוז כפוי"; "בקשה להגשת עיכוב ותמונה מסודרת במודפס על עובדי מדינה וציבור שעבדו ועובדים עם גרושתי והעולם התחתון לפגוע בילד ובי"; בקשה למתן צו עיכוב יציאה מהארץ לקטין עקב חשש לחטיפת ילד; "בקשה להגשת ראיות חפציות שהגיעו/נמצאו כעת לכך שעדות הילד אינה אמת"; "בקשה להכניס עדות על פריצה לביתי היום ערב יום העצמאות בחסות משטרת חיפה"; בקשה לגילוי מסמכים נוספים; "בקשה להכניס לעדות תקיפה ואיומי רצח בחסות משטרת חיפה"; ו"בקשה לאשר תכנית הגנת עדים שתענה על צרכי הבן שלי וכן עו"ד נאמן מטעם בית המשפט שייצג וילווה אותנו בנושא זה".

תמצית העתירה

6. בעתירתו, מסר העותר כי הוא היה נשוי למשיבה במשך 14 שנים, עד לשנת 2009, במהלכה הוא הגיש תביעת גירושין לבית הדין הרבני האזורי בירושלים. לטענת העותר, בשנת 2010 חטפה המשיבה את בנם המשותף מדירתם בירושלים לבית הוריה, וכי מיום 26.06.2011, הועבר הקטין לחזקתו, וזאת עד ליום 28.02.2018. עוד נטען על ידי העותר, כי במהלך השנים בהן מצוי היה הקטין בחזקתו, נפגשה המשיבה עם הקטין פעם בשבוע במרכז הקשר, ואילו בשמונת החודשים האחרונים המשיבה לא הגיעה למפגשים עם הקטין. בהמשך, נטען על ידי העותר, כי "מצבו של הילד אצל אביו הוא מצוין"; וכי המשיבה מסכנת את שלום בנם וביטחונו. העותר הוסיף וטען, כי הוא ובנו סובלים מ"טרור ואלימות, הרעלות וניסיונות חיסול של הילד ושלי הנעשים על ידי גרושתי ומשפחתה שהיא משפחת פשע"; וכי המשיבה מצויה במצב נפשי פסיכוטי המחייב טיפול פסיכולוגי. העותר הוסיף עוד, כי הוגשו לבית הדין הרבני האזורי חומרים רבים הנוגעים לסכסוכי המשמורת, לרבות חוות דעת שכתבה ד"ר שלומית כהן בעניין המשיבה, אשר לא נחשפו בפניו. לשיטתו של העותר, יש באי חשיפת המסמכים כדי לפגוע בזכויותיו הבסיסיות. לאור האמור, מבקש העותר כי בית משפט זה יורה על העברת הקטין לחזקתו ועל חשיפת חוות הדעת בעניינה של המשיבה; וכן, כי בית משפט זה יורה כי המשיבה 3 תסייע לעותר בהליכים המתנהלים בעניינו.
- תגובת המשיבים
7. בתגובתו המקדמית של המשיב, שניתנה באמצעות היועץ המשפטי לשיפוט הרבני, נטען, כי טענות העותר כנגד החלטתו של בית הדין הרבני הגדול מהוות מעין "ערעור" על החלטה שניתנה כדין ועל פי תקנות הדיון, ומטעם זה בלבד יש לדחות את העתירה על הסף. עוד נטען בתגובת המשיב, כי בקשת העותר "להחזיר מיד לרשותי את הבן שנחטף", הוגשה כלפי החלטה שבאותה העת טרם ניתנה על ידי בית הדין הרבני האזורי, ולפיכך מדובר בעתירה מוקדמת. המשיב הוסיף וטען, כי לעותר עמדה האפשרות להגיש בקשת רשות ערעור על החלטתו של בית הדין הרבני האזורי לבית הדין הרבני הגדול, תחת פנייה בעתירה לבית משפט זה, ולפיכך יש לדחות את העתירה גם מחמת אי מיצוי הליכים. אשר לדרישת העותר כי בית הדין הרבני האזורי יאפשר את חשיפת חוות הדעת שניתנה על ידי ד"ר שולמית כהן בעניינה של המשיבה, נטען על ידי המשיב כי לא נעשתה כל בקשה מצידו של העותר לבית הדין הרבני האזורי בנושא זה; וכי לא מצויה בתיק הרלוונטי חוות הדעת אותה העותר מבקש לחשוף בפניו. עוד נטען, בהקשר זה, כי העותר לא הציג כל בקשה לרשות ערעור על החלטתו של בית הדין הרבני האזורי, שלא למסור את חוות הדעת בעניינה של המשיבה, שלקיומה הוא טוען, טרם פנייתו לבית משפט זה. לפיכך, גורס המשיב כי דין העתירה להידחות על הסף, ועמה גם הבקשה למתן צו ביניים, כמו גם בקשות העותר להוספת ראיות הנוגעות לגופן של הטענות המופיעות בעתירה.

8. בתגובתה המקדמית של המשיבה, היא פרטה את השתלשלות האירועים מנקודת ראותה בעניינו של הקטין, תוך הדגשה כי העותר פנה לבית משפט זה, בטרם המתין להחלטה מטעם בית הדין הרבני האזורי, וזאת חרף העובדה כי הוא ידע שההחלטה עתידה להתקבל בתוך מספר ימים. עוד נטען על ידי המשיבה, כי בשבעת החודשים שקדמו למועד חזרתו של הקטין למשמורתה, העותר לא איפשר לה להיפגש עם בנה, חרף ניסיונות חוזרים ונשנים של פקידת הסעד בחיפה לתאם מפגשים אלה. המשיבה הוסיפה וטענה, כי "הקטין היה שרוי במצוקה גדולה תחת משמורתו של העותר וחי מזה שנים בתנאים של התעללות והזנחה, המתאפיינים בין היתר בהזנחה של צרכיו התזונתיים, הבריאותיים והרגשיים; באלימות פיזית ומילולית; ובדרישות מצד העותר שהקטין ישרת אותו". על יסוד האמור, גורסת המשיבה כי יש לדחות את העתירה על הסף וגם לגופה, ולחייב את העותר בהוצאות.

9. בתגובתה המקדמית של לשכת הסיוע המשפטי בחיפה, המשיבה 3, נאמר כי יש לדחות את העתירה על הסף, ככל שהיא מופנית כלפיה, מחמת אי מיצוי הליכים, וזאת מאחר שעובר להגשת העתירה, ועד למועד זה, לא פנה העותר ללשכת הסיוע, לצורך קבלת סיוע משפטי. עוד נטען על ידי המשיבה 3, כי מבדיקה שערכה אל מול לשכת הסיוע המשפטי במחוז תל אביב, עולה כי העותר קיבל בעבר סיוע משפטי בנוגע לשני תיקים, כאשר באחד מהם נטענו טענות דומות לאלו המועלות בעתירה דנן. המשיבה 3 הוסיפה וטענה, כי הטיפול בתיק זה הופסק לאור היעדר שיתוף פעולה מצידו של העותר, אשר נמנע מלהשיב להתראות שנשלחו אליו ואף ניתק קשר עם עורך הדין שנבחר לייצגו. בהמשך, הבהירה המשיבה 3, כי חרף העובדה שעתירה זו אינה מופנית, באופן ישיר, כלפי החלטת הלשכה לסיוע משפטי במחוז תל אביב להפסיק את הייצוג המשפטי שניתן לעותר, הרי שבעניין זה עומד לעותר, ככל שיחפוץ בכך, סעד חלופי בדמות הגשת ערעור לבית המשפט המחוזי, ולפיכך אין מקום לברר את העניין במסגרת ההליך דנן. על יסוד האמור, גורסת המשיבה 3 כי דין העתירה להידחות על הסף, כמו גם הבקשה למתן צו ביניים שנלוותה לה.

10. הלכה מושרשת היא כי בית המשפט הגבוה לצדק אינו יושב כערכאת ערעור על החלטות בתי הדין הדתיים, ובתי הדין הרבניים בכלל זאת. התערבות בהחלטות בתי דין אלו תעשה רק בנסיבות מיוחדות, וזאת כאשר בית הדין חרג מסמכותו; סטה מהוראות הדין הדתי החל עליו; כאשר החלטתו ניתנה תוך פגיעה בעקרונות הצדק הטבעי; או כאשר בית משפט זה מגיע לידי מסקנה, כי יש להושיט לעותר סעד מן הצדק, מקום שהעניין אינו בסמכותו של בית משפט או של בית דין אחר (סעיפים 15(ג) ו-15(ד)(4) לחוק יסוד: השפיטה; בג"ץ 1996/16 פלוני נ' בית הדין הרבני הגדול (21.6.2016); בג"ץ 3689/15 פלונית נ' בית הדין הרבני האזורי בתל אביב (17.5.2016); בג"ץ 3264/16 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול בירושלים (2.5.2016)). המסקנה האמורה נכונה, ביתר שאת, שעה שהעתירה נסבה על החלטות ביניים של בתי הדין הדתיים (בג"ץ 5440/15 פלוני נ' בית הדין הרבני הגדול (23.8.2015); בג"ץ 6228/12 פלונית נ' בית הדין הרבני האזורי בחיפה (22.8.2012)).

11. בענייננו, אין צורך להידרש לגופן של החלטות בית הדין הרבני האזורי ושל המשיב, שכן העותר הקדים ופנה לבית משפט זה, טרם שמיצה את ההליכים המשפטיים בבתי הדין הרבניים. כידוע, בית משפט זה בשבתו כבית המשפט הגבוה לצדק לא יידרש, ככלל, לעתירה, שעה שעומד בפני העותר סעד חלופי ראוי (בג"ץ 5501/16 פלוני נ' בית הדין הרבני הגדול (28.7.2016); בג"ץ 5537/16 פלוני נ' בית הדין הרבני הגדול (18.7.2016); בג"ץ 5960/15 פלוני נ' בית הדין הרבני האזורי חיפה (9.9.2015)).

כאמור, העותר הזדרז להגיש את עתירתו לבית משפט זה, טרם שעניינו הוכרע בבית הדין הרבני האזורי, ומטבע הדברים, גם לא הגיש בקשת רשות ערעור על החלטתו של בית הדין הרבני האזורי. בנסיבות אלה, לא נסתם הגולל על בקשת רשות הערעור בעניינו של העותר, וככל שזו תוגש, הערכאה המוסמכת לכך תכריע בסוגיות המתעוררות בבקשה זו.

12. אשר לבקשת העותר כי בית המשפט יורה למשיבה 3 ליתן לו סיוע משפטי, יש להזכיר כי, בהתאם לסעיף 3(א) לחוק הסיוע המשפטי, התשל"ב-1972, עומדת לעותר האפשרות לפנות אל המשיבה 3 בכתב בבקשה לקבלת סיוע משפטי, תוך מילוי טופס הבקשה המתאים. ככל שיעשה כן, יש להניח כי בקשתו לסיוע משפטי תבחן בהתאם לדין ולנוהלים המקובלים. משהעותר טרם הגיש בקשה כלשהי למשיבה 3, הרי שהוא לא מיצה את ההליכים אל מול הרשות המנהלית, ומטעם זה, יש לדחות את העתירה המופנית כלפי המשיבה 3, על הסף.

13. סוף דבר, דינה של העתירה להדחות על הסף, ולפיכך מתייתר הצורך לדון בבקשה למתן צו ביניים וביתר בקשותיו של העותר.

בנסיבות העניין, לא ייעשה צו להוצאות.
ניתן היום, ט"ו באייר התשע"ח (30.4.2018).